

Rönesans Döneminin Bilinen İlk Floransalı Kadın Ressamı: Plautilla Nelli (1524-1588) The First Known Florentine Female Artist of Renaissance: Plautilla Nelli (1524-1588)

Şule GEDİKLİ*

Özet

Rönesans dönemi manastır ressamı olan Plautilla Nelli, Floransa'nın bilinen ilk kadın sanatçısıdır. 14 yaşında rahibe olan Pulisena Margherita Nelli, 1538 yılında Santa Caterina da Siena Dominiken Manastırına girerek *rahibe Nelli* adını kullanmaya başlamıştır. Tüccar bir ailenin kızı olan Nelli, zamanının önde gelen erkek ressamlarıyla bir araya gelmiş ve manastırda bir çalışma atölyesi kurmasıyla tanınmıştır. Plautilla Nelli, Giorgio Vasari'nin "Sanatçıların Hayatları" isimli eserinde bahsettiği az sayıdaki kadın ressamlardan biridir. Ayrıca Vasari'nin eserinde "Floransa'daki beyefendilerin evlerinde onun resimlerinden o kadar çok vardı ki hepsinden bahsetmek sıkıcı olur" diye bir ifade kullanarak sanatçının o dönemde ne kadar popüler olduğunu ifade etmiştir. Dini konulu eserlerinde ikonolojik açıdan (üslup) daha çok Fra Bartolomeo'dan etkilenmiştir. Portrelerine kattığı kalite ve yoğun duygusallık hissi nedeniyle eserleri zengin Floransalılar tarafından çok rağbet görmüştür. Varlıklı ailelerin siparişlerini kabul ettiği bilinmektedir. Rahibe olmak ona sadece sanatını sürdürme özgürlüğü vermekle kalmamış, aynı zamanda bazı çalışmalarına da ilham kaynağı olmuştur. Rönesans döneminde kendi imzası bulunan "Son Akşam Yemeği" tablosunu yaptığı kaydedilen tek kadın sanatçı olarak bilinmektedir. Plautilla Nelli ayrıca Floransa'da tamamı kadınlardan oluşan bir atölye kurmuştur. Çalışmamızda Rönesans döneminin ilk kadın sanatçısı olan Plautilla Nelli'nin dini konulu eserleri hem ikonografik hem de ikonolojik anlam bakımında irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Dini ikonografi, Plautilla Nelli, Rahibe, Rönesans dönemi, Son Akşam Yemeği.*

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Ankara, sgedikli@aybu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0001-8097-5921>

Abstract

Plautilla Nelli, a Renaissance convent painter, was the first known female artist of Florence. Becoming a nun at the age of 14, Pulisena Margherita Nelli entered the Dominican convent of Santa Caterina da Siena in 1538 and began to use the name Sister Nelli. The daughter of a merchant family, Nelli came together with the leading male painters of her time and was known for establishing a workshop in the convent. Plautilla Nelli is one of the few female painters mentioned by Giorgio Vasari in his “Lives of Artists”. In addition, Vasari’s work states that “there were so many of her paintings in the houses of the gentlemen in Florence that it would be boring to mention them all”, expressing how popular the artist was at that time. In his works on religious themes, he was mostly influenced by Fra Bartolomeo in terms of iconology (style). Due to the quality and intense emotionality he brought to his portraits, his works were very popular among wealthy Florentines. It is known that she accepted orders from wealthy families. Being a nun not only gave her the freedom to pursue her art, but also inspired some of her works. She is known as the only female artist of the Renaissance period who is recorded to have painted her signature painting “The Last Supper”. Plautilla Nelli also founded an all-female workshop in Florence. In our study, the religious works of Plautilla Nelli, the first female artist of the Renaissance period, will be analyzed in terms of both iconographic and iconological meaning.

KeyWords: *Last Supper, Nun, Plautilla Nelli, Religious Iconography, Renaissance,*

1. Hayatı

Rahibe Plautilla Nelli (1524-1588) kendi kendini yetiştirmiş ve Rönesans Floransa'sının bilinen ilk kadın ressamıdır. Asıl adı Pulisena Margherita Nelli olan sanatçı Floransa'nın San Felice bölgesinde zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Piero di Luca Nelli'nin adı 1530'ların başına tarihli manastır kayıtları arasında geçmektedir. Piero'nun ataları San Giovanni Mahalles'inde yaşamakta olmasına rağmen Nelli'nin büyük büyük babası 15. yüzyılın başında Arno Nehri'nden gelmiştir. Nelli'nin aile üyeleri olan babasının babası ve onun büyük babası Santo Spirito mahallesinde dünyaya gelmiştir. Nelli'nin erkekleri tüccarlıkla meşgul olmuş ve kayıtlarda babası Piero ile onun kardeşi Niccola kumaşçı olarak geçmektedir. Babası Piero, 1513 yılında Francesca Calandri ile evlenmiş ve bu evlilikten Pulisena Romola ve Pulisena Margherita olmak üzere iki kızı dünyaya gelmiştir. Gelecekte Rahibe Petronilla adını alan ilk kızı Costanza Pulisena Romola 9 Mayıs 1521 yılında, ikinci kızı Pulisena Margherita 29 Ocak 1524 yılında vafat olmuştur. Annelerinin ölümünden sonra Piero Francesca di Tommaso Michelozzi ile evlenmiştir. Vasiyetini yazdırmadan bir yıl önce 1530 ve 1533 vergi raporlarında babası ile üvey annesinin isimleri birlikte yer almaktadır. Kızları olan Costanza ve Pulisena'nin anneleri öldüğünde ya da babaları yeniden evlendiğinde geçici olarak manastıra yerleştirilip yerleştirilmedikleri hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır ancak Piero Ağustos 1534'te vasiyetini yazdığında, kızlarının evlenmeleri ya da manastıra girmeleri ihtimalini ele alan bir cümle eklemiştir. Üç yıl sonra, Nisan 1537 yılında Constanza rahibe olmuştur ve *Rahibe Petronilla* adını kullanmaya başlamıştır. Büyük olasılıkla Pulisena

Aralık 1538 yılında rahibe olmuştur ve *Rahibe Plautilla* adını almıştır (Rahibe Plautilla manastırda dört kez başrahibe olmuş ve bunların üçü manastırdaki ilk on yıla denk gelmektedir.

Petronilla ve Plautilla manastıra girmeden önce ya evde ya da başka manastırda özgün eğitim almışlardır ancak teknik yeteneklerinin ortaya çıkması yetişkinlik dönemlerine denk gelmiştir. Petronilla'nın sadece yazar olduğu Plautilla'nın ise hem yazar hem de ressam olduğu bilgisi bulunmaktadır. Dominiken rahibelerinin himayesinde bu yeteneklere sahip olduğu düşünülmektedir. Genç bir rahibe tarafından yazılan el yazma kitabının sonunda yer alan kolofona göre dindarlığından dolayı saygınlık kazanan Petronilla, Girolamo Savonarola'nun hayatını yazmıştır. Büyük olasılıkla genç Plautilla ilk olarak çizim ve el yazma eserlere uygun küçük ölçekli resimler yapmıştır. Vasari'ye göre Ubaldi'nin el kitabında rahibelere önerilen ressamlık onun mükemmelleşmesine fırsat sağlayan bir ortam olmuştur (Turrill 2008: 10-13). Vasari Nelli'nin üretken bir sanatçı olduğunu ifade etmiştir. Geniş sunaklar, dua amaçlı küçük resimler ve minyatürler resmetmiştir. Onun resimleri Floransalı beylerin evlerini, manastırların yalnızca duvarlarını ya da sunaklarını değil aynı zamanda Perugia, Pistoia ve Floransa'daki diğer kiliseleri de süslemektedir (Turrill 2008: 13).

Nelli'nin sanat kariyeri üç ana bölüme ayrılmıştır. İlk aşamada Nelli ününü kanıtlanmış ve Vasari'nin eserindeki kadın sanatçılar bölümünde yerini almıştır. Bu dönemde kendisini bir ressam olarak tanımlayan sanatçının imza kalıbını tekrar tekrar kullanması onun başarı duygusunu yansıtmaktadır. Manastırın mutfağında yer alan Son Akşam Yemeği isimli eserinde, San Marco atölyesinde sıklıkla erkek sanatçılar tarafından kullanılan imzanın kadın versiyonunu olan "Kadın sanatçı için dua edin" ifadesini kullanmıştır (Turrill 2008: 13-14).

Plautilla Nelli hakkında bahsetmemiz gereken önemli bir merkez Advancing Woman Artists (Öncü Kadın Sanatçılar), 2009 yılında İtalya Floransa’da Jane Fortune tarafından kurulan, kar amacı gütmeyen bir Amerikan kuruluşudur. Bu merkez, özellikle kadın sanatçılara ait Floransa’nın müze depolarında bulunan sanat eserlerini tespit etmeye, restore etmeye ve sergilemeye kendini adanmış bir kuruluştur².

Plautilla Nelli yalnızca rahibe bir ressam değildi aynı zamanda ünlü Dominiken rahip, vaiz Girolamo Savonarola’nın (1452 - 1498) takipçisiydi. Savonarola, Floransa toplumunda geniş çaplı bir ahlaki ve siyasi reform başlatmak için sanatında öncü bir rol üstlendiği Dominiken rahibe manastırları ve keşişhanelerinden oluşan bu birliği bizzat kendisi kurmuştur. Savonarolan geleneğinde rahibe manastırları özellikle sanata adanmıştır. Nelli’nin Savonarolan inançlarına tanıklık ettiğine dair önemli bir belge, sahip olduğu kitaplardan biridir: kendisi ile aynı manastırda rahibe olan kız kardeşi Petronilla Nelli tarafından 1560’larda el yazısıyla yazılmış bir keşiş biyografisidir. Petronilla Nelli bu el yazmasını “Büyük değeri nedeniyle” korumuştur. Savonarola dini sanatın önemini ve içeriğinin vazgeçilmezliğini vurgulamıştır. Rahip, bir dizi çarpıcı açıklamalarında sanatçıları, kendi görüşüne göre kutsal temalardan uzaklaştıran ya da daha da kötüsü gerçeklerden tehlikeli bir şekilde uzaklaştıran tüm unsurları eserlerinden çıkarmaları için teşvik etmiştir. Sanatçılar çarpıcı örneklerinin ötesinde rahibin takipçileri olmuşlardır. Örneğin; Savonarola’nın trajik ölümünden sonra Fra Bartolomeo San Marco’da özellikle tarikata ait kadın manastırlarına ve keşişhanelere en iyi resimsel ürünleri sağlayan bir atölye kurmuştur. 1517 yılında Fra Bartolomeo’nun ölümünden sonra öğrencisi Fra Paolino hocasının takipçisi olarak tarikatın kadın manastırlarına ve keşişhanelerine öncelik vermeye devam etmiş ve böylece atölyenin en değerli parçalarını, özellikle de Fra Bartolomeo’nun orijinal çizimlerini elde etmiştir. Fra Paolino, Nelli’nin hocası değildi ancak onun isteyerek benimsediği ideolojik çizgiye ilham vermiştir. Bu ilhamın etkisi ile Nelli Savonarolan atölyesini devralarak onun ideolojisini Pistoia’dan Floransa’ya kadar yaymıştır (Muzzi 2008: 28-30).

2. Eserleri

2.1. Azizlerle Ölü İsa’ya Ağıt

Floransa San Marco Müzesi’nde bulunan Azizlerle Ağıt isimli eser AWA tarafından 2006 yılında restorasyonu yapılan ilk eserdir. Eserin kesin tarihi bilinmemektedir, ancak Giorgio Vasari sanatçıların hayatlarını anlatan eserinin ikinci baskısında bu eserin tarihinin 1568 yılından önce olduğunu belirtmiştir. San Marco Kilisesi içindeki Santa Caterina Manastırı’nda yer alan bu eser incelenirken ahşap panelde canlı tahtakuruları tespit edilmiştir. Restorasyon başlamadan önce tablonun sarıldığı kabarcıklı naylonun içine gaz sıkılarak tahtakurularının yok edilmesi gerekiyordu ve bu işlem tam olarak 1 ay sürmüştür. Ayrıca tablo üzerinde yapılan laboratuvar analizi Nelli’nin yüzeyin altında eskiz çizimlerinin olduğunu düşündüren çeşitli katmanlar yaptığı tespit edilmiştir³.

Pietà ‘Ağıt’ terimi Çarmıhtan İniş’in hemen ardından İsa’nın bedeninin, yere ya da sunak benzeri bir taş blok üzerine uzatılmış, etrafı yas tutanlar tarafından çevrilmiş sahneyi tanımlamak için kullanılır. Çarmıhtan indiriliş ile mezara konuluş arasına yerleştirilen Ölü İsa’ya Ağıt sahnelerinin kanonik İncillere dayanmadığını belirtmek gerekir.

² (<http://advancingwomenartists.org/about/mission-and-goals> Erişim Tarihi: 17.12.2024).

³ <http://advancingwomenartists.org/artists/plautilla-nelli/lamentation-with-saints> Erişim Tarihi: 20.12.2024

Geç Orta Çağ dinsel metinler bu ikonografiye kaynaklık etmektedir. Bunlar Giovanni de Caulibus'un Meditasyonları ve İsveçli Aziz Bridget'in Vahiyleri'dir. 12. yüzyılda Bizans sanatında ortaya çıkan bu sahne, 13. yüzyıldan itibaren Batı'da da görülmeye başlanmıştır. Sahnede yer alan figürler, İsa'nın çarmıhtan indirilişindeki figürlerle hemen hemen aynıdır. Bunlar, annesi Meryem, İncil yazarı Yuhanna ve Mecdelli Meryem'dir. Sonuncu figür, Mecdelli Meryem, tövbe temasıyla ilişkilendirilerek genellikle İsa'nın ayaklarına sarılır şekilde tasvir edilmiştir. Meryem ya da daha nadiren Aziz Yuhanna İsa'nın başını kucaklar ya da destekler. Elinde keten bez tutan Arimatealı Yusuf, elinde baharat kavanozuyla Nikodemus (bkz. Yuhanna 19:38-41) ve kutsal kadınlar da sahnede yer alabilen diğer figürlerdir.

Orta Çağ geleneğini takip eden erken Rönesans döneminde, İsa'nın bedeni oturan Bakire'nin dizleri üzerinde uzanmış şekilde, ancak daha sonraları, başını kaldırmış ve kucığına yaslanmış bir halde, yere serilmiş bir çarşafın üzerinde yatarken görülür. Meryem bazen Aziz Yuhanna'nın kollarında ya da kutsal kadın ile meleklerin kolları arasında baygın olarak da görülebilir. Bu sonuncu kompozisyon Karşı-Reformasyon döneminde yaygın bir tip haline gelmiştir ancak bu ayrıntı 16. yüzyılın ortalarında neredeyse kaybolur ve Trent Konseyi tarafından da kınanmıştır. Karşı-Reform'da bu kompozisyon İsa'nın gözlerini kapatırken ya da dikenli tacı çıkarırken de görülebilir. Ağıt ikonografisi ibadete yönelik olarak işlendiğinde, cesedi inceleyen, kollarıyla destekleyen ya da ellerini dua eder bir tavırla kaldırmış olarak hazır bulunabilen melekler de sahneye eklenmiştir. (Hall 1974: 246-247, Yüzgüller ve Yavuz 2016: 48).

Plautilla Nelli'nin eserinde İsa bir taş parçası üzerinde bacakları uzanmış şekilde yerde gösterilmiştir. Aziz Yuhanna hemen arkasında eli ile desteklerken, Mecdelli Meryem ayaklarına kapanmış, Meryem ise yakınında yere diz çökmüş, eli ile başını tutarken tasvir edilmiştir. Meryem'in önünde ve arkasında olmak üzere iki kadın daha eklemiştir. Önündeki kadın sanki Meryem'i teselli eder gibi şişmiş ve kızarmış gözlerinden akan yaşlarla uzun süreli bir ıstıraba işaret etmektedir. Bu grubun arkasında, ayakta duran üç erkek figürü daha görülmektedir. İki sarı, biri kırmızı soylu bir erkek kıyafeti giymiştir. Tam olarak bu figürün kim olduğu belli değildir ancak Nelli'nin Arimatealı Yusuf ya da Nikodemus'u tasvir etmek istediği hipotezi yer almaktadır. Ağıt ikonografisi geleneğinde İsa'nın bedenini mezara taşıyan sadece bu figürlerdir ancak Nelli'nin eserinde arka planda durmaktadırlar. Figürler önlerinde cereyan eden duygusal ortama dahil olmuş gibi görünmemektedirler. Ortada duran kırmızı kıyafetli figür hem duruşu hem de kıyafetinin zenginliğiyle bir hami ya da kilisenin başışçısı olabileceğini düşündürmektedir. İki figürün başında oldukça detaylı bir şekilde tasvir edilmiş ve doğuya has sarık resme bakanların dikkatini çekmektedir.

Floransa San Marco Müzesi'nde sergilenen 16. yüzyıla tarihli bir ağıt resmi, Nelli'nin kendi manastırının hemen yanında bakımevi olarak hizmet veren odanın tavanında yer almaktadır. Her iki eserde Nikodemus ya da Arimatealı Yusuf olabileceğini tahmin ettiğimiz figürlerde duruş, mimikler, kıyafetler ve başlıkta yakın bir ilişki fark edilmektedir. Muhtemelen biri diğerinden kopya edilmiş ya da her ikisi de Kuzey Avrupa gravürü gibi aynı kaynaktan esinlenmiştir. Özellikle başlıklar Nelli'nin kuzey Avrupa Sanatına aşinalığını yansıttığı gibi görünmektedir (Scudieri 2008: 61-62).

Nelli'nin eserinin arka planına baktığımızda Golgota'yı andıran çarpıcı bir kayalık alan, kale görünümüne köyler ve ufukta büyük surlu bir şehir ile Perugino'nun 1495 tarihli Ağıt eserini andırmaktadır. Perugino'nun arka planı daha zarif ve hoş görünümlü olması-

na rağmen gerçek bir doğa etkisini vermemektedir. Önünde kutsal bir sahnenin sergilen- diği bir tiyatro fonunu andırmaktadır. Fra Bartolomeo'nun eserinde ise arka plan figürle- rin büyüklüğünden neredeyse görünmez hale gelmiş, sadece sağ tarafta yer alan tepenin üzerinde üç çarmıh görülmektedir. Kaba figürler, donuk mimikler, ön plandaki figürlerin büyütülmesi ile Nelli'nin eserinden ayrılmaktadır. Andrea del Sarto'nun 1523-1524 tarih- li eserinde, heybetli kompozisyonda figürler İsa'nın cansız bedeni etrafında toplanmıştır. Burada İsa beyaz bir örtü üzerinde oturur vaziyette betimlenmiştir. Nelli'nin eserinde olduğu gibi Aziz Yuhanna hemen arkasında oturur şekilde elleri ile İsa'yı tutarken, Mec- delli Meryem ayakucunda ellerini birleştirmiş yere doğru bakarken gösterilmiştir. Annesi Meryem ise farklı olarak sol kolunu yukarı doğru kaldırmış, ayakta durmaktadır. Özel-likle 16. yüzyıl Karşı-Reform ressamı tarafından memnuniyetle karşılanan ikonografik bir yeniliğin yanı sıra son derece sembolik bir buluş olan Efkariya'ya gönderme yapan kadeh ve tabak İsa'nın önünde yer almaktadır. Aziz Petrus ve Pavlus birkaç yıl önce Fra' Bartolomeo tarafından yapılan ve yakındaki Jüpiter Odası'nda sergilenen 'Ağıt' da oldu- ğu gibi yas sahnesini tamamlamaktadır. Arka planda dağlık bir arazi, uzakta siluet halini alan şehir tasviri yer almaktadır⁴ (Scudieri 2008: 60-61).

Nelli'nin eserini diğer üç eserle karşılaştırdığımızda, her bir karakterinin yüz ifa- desine kattığı yoğun duygusallıkla kendisini etkileyenlerden ayrılmaktadır. Yazar Jane Fortune, Azizlerle Ağıt adlı eserinde sanatçının İsa'nın naaşını çevreleyen kadın figürle- rinin kırmızı gözleri ve görünür gözyaşları aracılığıyla yoğun duygusal bir matem ortamı oluşturduğunu ifade etmiştir (Fortune 2010: 49).

2.2. Son Akşam Yemeği

1550'lere tarihlenen Son Akşam Yemeği eseri Nelli'nin rahibe olarak çalıştığı Domi- nik Tarikatına bağlı Santa Catherina Manastırı'nın yemekhanesi için yapılmıştır. Boyutu oldukça büyük olan eser 7 metre uzunluğunda ve 19 kilo ağırlığındadır. 2015 yılında İtalya'nın Roma yakınlarında yer alan bir konservasyon atölyesine nakledilmiştir. Dört yıl süren restorasyon Ekim 2019 yılında tamamlanmıştır. Şu anda Floransa'da San Maria Novella Müzesi'nde sergilenmektedir. Bir kadın sanatçı tarafından resmedilen ilk son akşam yemeği resmi olması bakımından oldukça önemlidir. Plautilla Nelli, başyapıtı ile kendisini Leonardo da Vinci, Andrea del Sarto ve Domenico Ghirlandai gibi erkek çağ- daşlarının arasına yerleştirmiştir. Hepsi de sanat profesyonelleri olarak hünerlerini kanıt- lamak için Son Akşam Yemeği'ni resmetmişlerdir⁵. Bu eseri diğerlerinden önemli yapan bir özellikte sanatçının adının üzerinde yazılı olmasıdır. Sanatçı resmin sol üst köşesine Fra Bartolomeo'nun eserlerinde bulunan ifadenin bir varyasyonunu eklemiştir: "Rahibe Plautilla. Sanatçı için dua edin" (Nelson 2008: 8).

Nelli bu eserinde İsa'nın tutuklanmadan önce Kudüs'te on iki havarisiyle birlikte ye- diği ve içlerinden birinin kendisine ihanet edeceğini açıkladığı Son Akşam Yemeği⁶ iko- nografisini tasvir etmiştir. Erken Rönesans dönemi son akşam yemeği resimlerinde olduğu gibi dikdörtgen bir masanın etrafında on iki havarinin oturduğunu görüyoruz. Leonar- do da Vinci'nin eserinde olduğu gibi İsa'yı dikdörtgen masanın merkezine yerleştirmiş

⁴<https://www.uffizi.it/en/news/andrea-del-sarto-s-masterpiece-pieta-di-luco-back-in-pitti-palace> Erişim Tarihi: 17.12.2024

⁵<http://advancingwomenartists.org/art-in-need/what-can-i-help-restore-now/the-adopt-an-apostle-program/the-last-supper-top-five-facts> Erişim Tarihi: 20.12.2024

⁶ Matta 26: 17-29, Markos 14: 12-25, Luka 22: 7-23, Yuhanna 13: 21-30.

ve onu kompozisyonun odak noktası haline getirmiştir (Tükel ve Yüzcüller 2008: 155; Roberts 2008: 76). Leonardo'nun figürlerinde olduğu gibi Nelli eserinde İsa'da dahil olmak üzere havarilerden bazılarını ellerini yukarı doğru kaldırmıştır. Nelli'nin Son Akşam Yemeği bir yönü ile Leonardo'nun eserinden ayrılmaktadır. Leonardo figürleri sıkı yerleştirirken Nelli daha seyrek bir düzeni esas almıştır. Muhtemelen Nelli bu seyrek düzeni Raphael'in Son Akşam Yemeği'nden öğrenmişti. Raphael'in kompozisyonunda olduğu gibi havariler seyrek gruplar halinde masanın etrafında sıralanmıştır. Gevşek düzenleme sonucu havarilerin ikisi masanın uçlarına doğru yerleştirilmiştir. Figürlerin hareketleri de Raphael'in eserine benzemektedir. Aziz Yuhanna'nın yanındaki figür dua eder şekilde ellerini yukarı doğru kaldırırken, İsa'nın yanındaki ellerini göğsünde çapraz şekilde kavuşturmuştur. Leonardo ve Nelli'nin eserlerinde havarilerin kimlikleri tartışmalıdır. Kimlikleri kesin olan bilinen havariler Peter, Yuhanna, Yahuda ve İsa'nın yakınındakilerdir. Leonardo ve Raphael'in eserlerinde ise Yahuda diğer havarilerle aynı düzlemde yer alırken Nelli onu diğerlerinde izole etmiş ve masanın diğer tarafına oturmuştur. Nelli bunu yaparken Ghirlandaio ve diğer Floransalı ressamı taklit etmeye çalışmıştır (Roberts 2008: 76-77).

İsa'da dâhil olmak üzere tüm havariler haleleri ile birlikte gösterilmişken ona ihanet eden Yahuda siyah saç ve sakallı olarak diğerlerinden ayrılmaktadır. Havariler yüzlerinde ve hareketlerinde şaşkınlık, hayret ya da inkâr ifadeleriyle birbirlerine bakmaktadırlar. Yahuda ise sinsi bir ifadeye sahiptir. İsa'nın haini açıklaması üç farklı şekildedir: ilkinde "Elini benimle sahana batıran" (Markos, Luka) der, ikincisinde Yahuda'nın "Ben miyim?" sorunu "Söylediğin gibidir" diye yanıtlar, üçüncüsünde ise "Lokmayı batırıp kendisine vereceğim kim ise odur" (Yuhanna) diyerek açıklama yapar. Sahneye baktığımızda Nelli haini açıklarken Yuhanna İncili'ndeki ikonografiyi esas alarak lokmayı Yahuda'ya uzatırken resmetmiştir. Seyirciye arkası dönük olan Yahuda elinde para kesesini de tutmaktadır. Bu da hainliğinin bedeli olarak aldığı 30 gümüşü kanıtlamaktadır. İsa'nın omzuna yaslanmış olarak gösterilen kişi, Yuhanna İncili'nde belirtildiği üzere İsa'nın sevdiği havari Yuhanna'dır (Tükel ve Yüzcüller 2008: 155; Hall 1974: 189-90).

Nelli eserinde İsa'yı doğrudan Yuhanna'yı kendine doğru çekerken tasvir etmiştir. Dominiken teologlara göre Yuhanna başarılı bir tefekkür ehli ve dini düşüncelere dalmış önemli bir örnekti. Thomas Aquinas Yuhanna'yı tefekkür adamı olarak tanımlamıştır. Thomas Yuhanna'nın İsa'ya yakın mesafede olmasını aralarındaki mistik birliğe işaret ettiğini belirtmiştir (Roberts 2008: 77). Bible Moralisee gibi Dominiken metinlerinde Yuhanna'nın İsa'ya dayanması Tevrat'ta Yakup peygamberin taşı alıp başının altına koyması ve gördüğü rüyada merdivenden tırmanışına meleklerin tanıklık etmesi olarak yorumlanır (Roberts 2008: 78).

2.3. İsa'nın Tapınağa Takdimi

Floransa San Marco Müzesi'nde sergilenen 1558 tarihli ilahi kitabı içerisinde yer alan minyatür Plautilla Nelli'nin bilinen en eski eserini içermektedir. İlahi kitabın hasarlı cildi Advancing Woman Artists merkezi tarafından restore edilmiştir. Plautilla Nelli'nin en eski eserine kaynaklık eden bu minyatür Luka İncili'nden alınmıştır. Sahnenin sağ tarafında ikonografi de bahsedildiği üzere çocuk İsa'yı tapınağa getiren Yusuf ve Meryem görülmektedir. Simon çocuğu almak için ellerini uzatmış şekilde sahnenin sol tarafında tasvir edilmiştir. Hemen arkasında tapınakta 84 yıl yaşayan, dul peygamber Anna ellerini dua eder şekilde birleştirmiş olarak gözükmektedir. Yusuf'un elinde iki güvercin yer almaktadır. Bu güvercinlerin ikonografisine Tevrat'ta Levililer bölümünde değinilmiştir.

Musa yasalarına göre doğum yapan kadının temizlenebilmesi için tapınağa bir çift kumru ya da iki güvercin yavrusu sunulmalıdır (Levililer 2). Ayrıca Musa yasasına göre tüm canlıların ilk doğanları Rab'be kurban edilir, çocuklar ise 5 şekel ödeyerek kurtulurdu (Sayılar 18: 15-17). Bu tören, Mısır'da Yahudilerin canı bağışlandığında ilk doğanların öldürülmesini anmak için düzenlenir (Çıkış 13:11-15). 5 şekelin olduğu kese Meryem'in elinde görülmektedir. Bir çift kumru ya da iki güvercin ile beş şekel kilise tarafından kabul edilen Hristiyan bayramının sembolleri olarak kabul edilmiştir. Candlemas Bayramı olarak bilinen bu olay, bugün dünyanın dört bir yanındaki Hristiyan kiliselerinde Noel'den kırk gün sonra kutsal bir bayram olarak kutlanmaktadır. Luka'ya göre, Yahudilerin "Bir çift kumru ya da iki güvercin yavrusu" (Lev. 12) kurban edilmesini gerektiren annenin "Arındırılması" töreni ile de eş zamanlı olarak kutlanır ve bu da daha sonra bir Hristiyan bayramı haline gelmiştir. (Anglikan dua kitabında Kadınların Kiliseye Kabulü olarak adlandırılmıştır). (Hall 1974: 251)

İsa'nın tapınağa takdimi sahnelerinde genellikle ana figürler Meryem ve başrahiptir. Meryem bebeği başrahibe uzatır ya da başrahip bebeği ona geri vermek üzeredir. Arınma temasına gönderme yapan bir çift güvercin, Yusuf ya da bir kadın görevli tarafından ya da erken dönem Rönesans resimlerinde Meryem'in kendisi tarafından taşınmaktadır. Yusuf kesesine doğru uzanırken ya da 5 şekeli sayarken görülebilir. Ayrıca, Luka İncili'nde bahsedilen Anna kuzey resimlerinden çok İtalyan resimlerinde sağ elini kaldırmış ve kehanet işareti olan parmağıyla işaret ederken görülen yaşlı bir kadın olarak tasvir edilmektedir. Mumlar genellikle Candlemas'a atfen başlıca figürler ya da yardımcıları tarafından taşınırken gösterilmiştir (Hall 1974: 252).

2.4. Çarmıha Geriliş

Plautilla Nelli, Floransa'nın tanınmış ilk kadın ressamıdır ve bu eser, bir kadın sanatçı tarafından yapılan en eski ve büyük ölçekli Çarmıha Geriliş resmidir. Nelli, döneminin büyük ölçekli dini konulu resimlerini yapan az sayıdaki kadın sanatçılardan biridir. 1570'lerde yapıldığı düşünülen bu eser, o dönemde bir kadın tarafından yine kadın bir sanatçıya sipariş verilmesinin nadir bir örneği olması bakımından oldukça dikkat çekicidir. Siena Santa Caterina'nın baş rahibesi, rahibe Arcangela Viola üç parçalı siparişini (Çarmıha geriliş, Aziz Domenicus tesbihi kabul ediyor, dua eden Azize Catherina) kendi ruhani imgelemelerine karşılık olarak yaptırmıştır. Bu üç parçalı siparişin ana eseri Çarmıha Geriliş'tir. Nelli'nin zamanında kadınların anatomi eğitimi almaları yasak olduğu için kadınların yaptığı çok az resimde çıplak ya da yarı çıplak erkek bedeni tasvir edilmiştir. Çağdaşları rahibe olmasından ötürü Nelli'nin eserlerinde maneviyatın daha yoğun hissedildiğini savunmuşlardır. Çarmıha Gerilme de buna bir örnektir. Birçok soylu ailenin özel şapelinde 'Dindar bir kadın' resimlerini görmek istemesi, onun bu kadar popüler olmasının nedenlerinden biridir .

Nelli'nin bu eserinde Çarmıha Geriliş ikonografisi⁸ sahnelenmiştir. Sahnenin merkezinde çarmıha gerilmiş İsa görünmektedir. İsa'nın çarmıhtaki duruşu, Hristiyan sanatının merkezi imgesi ve Hristiyan düşüncesinin görsel odağıdır. Bildiğimiz şekliyle çarmıha gerilme tasvirine ilk olarak 6. yüzyılda rastlanır ancak Karolenj Dönemine kadar fildişi, metal ve el yazmalarında nadiren görülmektedir (Hall 1974: 81). Çarmıhın

⁷<http://advancingwomenartists.org/art-in-need/what-can-i-help-restore-now/help-restore-nellis-crucifixion/top-five-facts> Erişim Tarihi: 18.12.2024

⁸ Matta 27: 33-56, Markos 15: 22- 41, Luka 23: 33-49, Yuhanna 19: 17-39.

dibinde İsa'nın annesi Meryem, Klopas'ın karısı Meryem, Zebedi'nin oğullarının annesi ve Mecdelli Meryem yer alır. Susadığını söylemesi üzerine orada bulunanlardan birisi sirkeye daldırılmış bir sünger parçasını bir kamışa takarak İsa'nın ağzına uzatır. Yüksek sesle bağırarak İsa ruhunu teslim eder. Askerler çarpmıha gerilen iki hırsızın bacaklarını kırarken, içlerinden birisi elindeki mızrağı ölen İsa'nın böğrüne saplar kan ve su fişkirir. Sahnenin merkezinde sadece elleri ayakları çivilenmiş biçimde gösterilen çarpmıha İsa görülmektedir. İsa dışında yukarıda bahsettiğimiz figürlerin hiçbiri bulunmamaktadır. Ölü İsa'nın vücuduna batırılan mızrak ile fişkirilen kan ve ağzına doğru uzatılan kamış sahnenin ön planından görülmektedir. Haçın bir tarafında ay, diğer tarafında ise güneş dikkatimizi çekmektedir. Güneş ve ay, Orta Çağ çarpmıha geriliş sahnelerinin değişmez bir öğesi haline gelmiştir. Erken Rönesans döneminde de varlıklarını sürdürmüşler, ancak 15. yüzyıldan sonra nadiren görülmeye başlanmışlardır. Kökenleri çok eskilere dayanmaktadır. İran ve Yunan pagan güneş tanrılarının resimlerinde güneş ve ayı temsil etmek bir gelenektir ve bu uygulama Roma döneminde imparatorları tasvir eden sikkelere de yansımıştır. Bunlar Kilise ve Sinagogu temsil eden alegorik figürlerdir (Hall 1974: 81). Aslında güneş ve ayı çarpmıha geriliş sahnelerinden çok daha önce vaftiz, iyi çoban ve görkemli İsa gibi kompozisyonlarda görmekteyiz. Güneş ve ay, iki kutsal kitap arasındaki ilişkiyi de sembolize etmektedir. Tevrat (ay) ancak İncil (güneş) tarafından üzerine tutulan ışıkla anlaşılabilir diye de bir yorum yer almaktadır (Hall 1974: 86-85). Eserde zayıf bir vücuda sahip İsa'nın başı bir omzuna doğru düşmüş ve üzerinde dikenli bir taç ile tasvir edilmiştir. Bu kompozisyon 11. yüzyılla birlikte ortaya çıkmış ve batı sanatında da yaygınlaşmıştır (Hall 1974: 81).

2.5. Aziz Domenico Tesbihi Kabul Ediyor

Bu eser, 1570'lerde Nelli'nin manastırının baş rahibesi Rahibe Arcangela Viola tarafından yaptırılan triptik panel serisinin diğer bir parçasıdır. Bu tablo San Salvi'nin depolarında bulunduğu çok kötü bir durumdaydı. Geçmişte yapılan bir restorasyon sırasında yoğun renk kaybını gidermek amacıyla büyük miktarda yeniden boyama yapılmıştır. Güvercin dışkılarının neden olduğu asidik birleşim tablonun yüzeyini birçok yerde aşındırmış dolayısıyla resim ciddi şekilde hasar görmüştür. Eser AWA tarafından 2008 yılında restore edilmiştir. Şu anda Floransa Andrea del Sarto Son Akşam Yemeği Müzesi'nde sergilenmektedir¹⁰. Nelli'nin bu eserinde Dominiken Tarikatı'nın kurucusu Aziz Domenico'yu görmekteyiz. Etrafı bebek meleklerle çevrili, kırmızı elbise üzerine siyah bir pelerin giyen Meryem elindeki tesbihi Aziz Domenico'ya uzatmaktadır. Aziz Domenico tasvirlerde hep tarikatın giysileri içinde elinde tesbihi ile gösterilir. Bu kompozisyon Aziz Domenico'nun Meryem'e dair gördüğü imgelemlerle ilişkilidir ve bu imgelemler ona tespih çekmeyi teşvik etmesi için ilham vermiştir. Hemen yanında ağzında yanan bir meşale tutan bir köpek yer almaktadır. Meşaleli köpek figürü, doğumundan önce annesinin gördüğü bir rüya ile bağlantılıdır. Annesi rüyasında ağzında yanan bir meşale tutan bir köpek dünyaya getirmiştir. Bu rüya Domenico ve tarikatının İncil'i yayması anlamında yorumlanmıştır. Aziz Domenico'nun halesinde yer alan yıldız da vaftizi sırasında alnında belirmediğine inanılan yıldızı simgelemektedir (Tükel ve Yüzgüller 2014: 198-199).

⁹ Matta 27: 33-56, Markos 15: 22- 41, Luka 23: 33-49, Yuhanna 19: 17-39.

¹⁰<http://advancingwomenartists.org/artists/plautilla-nelli/saint-dominic-receives-the-rosary>

18.12.2024

2.6. Dua Eden Azize Catherina

Nelli'nin bu çalışması 1570'lerde manastırın baş rahibesi Rahibe Arcangela Viola tarafından yaptırılan triptik panel serisinin son parçasıdır. Hıristiyan tasavvuf ehli olan Dominiken Tarikatı üyesi Catherine Benincasa, Siena'da (1347-1380) büyük bir ailenin en küçük çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Yedi yaşından itibaren imgelemler görmeye başlamıştır. Erkek ve kız kardeşlerini veba salgınında kaybedince insanların çektiği acılara karşı yoğun bir farkındalık geliştirmiştir. Günlük yaşamında kendini hasta ve muhtaçların bakımına adanmıştır. Toplumsal meselelerle ilgilenmiş ve papalığın Avignon'dan Roma'ya dönmesinde etkili olmuştur. Siena Şehri'nin koruyucusu olarak bu ekolün resimlerinde yer alır. Genellikle beyaz tunik, peçe ile siyah pelerin giyer, elinde haç ile bir zambak (safılık için) tutar ve ayaklarının altında şeytanı ezer. Aziz Domenicus ile bağlantılı olarak elinde tespih görülür. İsa'nın el ve ayaklarındaki çivi izleri Azize Catherina'da da görülmektedir. Bazen Dominiken tarikatına bağlı diğer kişilerle birlikte de resmedilir. Bunlar din şehidi Aziz Peter, Aziz Domenicus; Siena'nın diğer koruyucuları Ansanus ve Bernardino ile adaşı İskenderiyeli Catherina'dır (Hall 1974: 59; Suchaux ve Pastoureaux 1994: 77; Guiley 2001: 66; Farmer 1997: 92). 1375 yılında, Pisa'da Sta Christina'daki bir şapelde dua ederken, Catherina çarmıha gerilmiş İsa'nın bedenindeki yaralardan üzerine inen ışınların görüntüsünü görmüştür (Hall 1974:) 60.

Nelli'nin bağlı olduğu manastırın baş azizesi olan Catherina'nın dua eden tasviri Andrea del Sarto'nun Son Akşam Yemeği Müzesi'nde sergilenmektedir. 2008 yılında bu eser AWA tarafından restore edilmiştir. Nelli'nin bağlı olduğu manastırın koyucu azizesi olduğu için atölyesi tarafından birkaç tane azize Catherina'ya ait resim üretilmiştir. Resim o kadar hasar görmüştü ki, projenin küratörü Palatine Galerisi'nden Serena Padovani başlangıçta restorasyonun potansiyel başarısından şüphe duymuştur ancak iki yıl boyunca devam eden çalışma başarıyla sonuçlanmıştır. Restorasyon süreci sırasında konservatör Rossella Lari, azizenin bakışlarının yukarı doğru çevrilmiş olduğunu ve dikkatle kararmış bulutlara baktığını fark etmiştir. Azizenin bu bakışı tüm bu boya ve kirin altında bir yerlerde gizlenmiş bir İlahi ışık kaynağının olabileceğini düşündürmüştür. Tablo, önceki bir restoratörün bulutları yeniden boyamak için kullandığı koyu renkli boyayı çıkarmak için aylarca temizlenmiş ve sonunda yavaş yavaş beyazlaşan bulutların arasında, tüm resme yeni bir anlam kazandıran küçük bir sarı ışık şeridi belirlemiştir¹¹. Nelli'nin eserine baktığımızda beyaz tunikli azize Catherina gökyüzünde sarı ışığın geldiği yere doğru bakarak dua etmektedir. Bu sarı ışık İsa'nın yaralarından üzerine inen ışığın kaynağıdır ve yapılan başarılı restorasyon ile ortaya çıkmıştır. Atribüsü olan ucunda haç bulunan tespih kıyafetinin yanında asılı durmaktadır. Azizenin elinde İsa'nın çarmıhtaki çivi izi açıkça görülmektedir.

2.7. Zambakla Birlikte Azize Catherina

1570'lere tarihli bu eser, AWA ile Floransa'daki Polo Museale (Şimdiki Polo Regionale della Toscana) ve Andrea del Sarto Son Akşam Yemeği Müzesi işbirliğiyle 2013 yılında restore edilmiştir. Küratör Cristina Gnoni liderliğindeki restorasyon, Nelli tablolarının konservasyonu konusunda dünyanın önde gelen uzmanlarından Rossella Lari tarafından gerçekleştirilmiştir. Sanatseverler tabloyu müze mekânında, camla kaplı bir niş içerisinde görmekte¹²dirler .

¹¹ <http://advancingwomenartists.org/artists/plautilla-nelli/saint-catherine-in-prayer> Erişim Tarihi: 19.12.2024

¹² <http://advancingwomenartists.org/art-in-need/what-can-i-help-restore-now/saint-catherine-with-a-lily/a-lily-for-nelli> Erişim Tarihi: 19.12.2024.

Önceki eserde olduğu gibi Nelli'nin bağlı olduğu tarikatın koruyucusu azizesi tasvir edilmiştir. Azize Catherina'nın yüzündeki belirgin gözyaşları, dudak şekli ve kırmızı kullanımı eserin Nelli'ye atfedilmesinde etkili olmuştur. Üzerinde çarمیha gerili İsa'nın olduğu zambak dalı ve ellerinde çivi izleri açıkça görülmektedir. Sahnenin sağ tarafında elbisede bir yırtık ve kanayan bir yara izi fark edilmektedir. Bu görüntü bize İsa'nın çarمیhtayken askerın mızrak ile böğründe açtığı yarayı düşündürmektedir.

2.8. Azize Catherina

Başı beyaz bir örtüyle tamamen kapalı azize Catherina siyah pelerini ve beyaz elbisesi ile gösterilmiştir. 1570'lere tarihli bu eserde, azize Catherina önceki örnekte olduğu gibi bir eliyle çarمیha gerilmiş hacın olduğu bir zambak dalını tutarken üzerinde çivi izi olan elini göğsüne bastırmıştır. Dudak şekli ve kırmızı kullanımı Nelli'nin özelliğı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.9. Kutsal Ruhun Havarilere İniş (Pentikost)

Kesin tarihi belli olmayan eser, Perugia San Domenico Kilisesi'nde yer almaktadır. Sahnenin merkezinde Meryem ile on iki havari oturmaktadır. Resullerin İşleri Kitabı (2: 1-4) bölümünde kutsal ruhun havarilerin üzerine iniş anlatılmaktadır. İkonografide bahsedildiğı üzere havariler toplu olarak bir arada oturmaktadır. Üzerlerine inen Kutsal Ruh'un simgesi beyaz güvercin sahnenin üst tarafında görülmektedir. *'ve ateşten imiş gibi bölünen diller onlara görünüp onların üzerine kondu'* ifadesinde olduğu gibi kırmızı diller havarilerin başları üzerine konmuştur. Atrübüsü olan yağ kabını elinde tutan Mecdelli Meryem'de Meryem'in yanı başında oturmaktadır. Burada Meryem kiliseyi ve havarilerin tinsel annesini simgelemektedir (Tükel ve Yüzgüller 2008: 175).

3. Sonuç

Plautilla Nelli Rönesans döneminin bilinen ilk kadın sanatçısıdır. Vasari'nin ilk olarak sanatçıların hayatlarını anlattığı eserinde bahsettiğı birkaç kadın sanatçıdan biridir. Aynı zamanda rahibe olan Nelli küçük yaşta manastıra verilmiş, büyük ustaların eserlerini inceleyerek kendi kendine dönemin erkekleri ile boy ölçüşebilecek düzeyde eserler üretecek hale gelmiştir. Floransa'da pek çok evin duvarlarında, manastırların sunak ve duvarlarında, ayrıca Floransa'nın dışında başka şehirlerdeki kiliselerde de eserleri mevcuttur. Ayrıca Vasari eserinde *"Floransa'daki beyefendilerin evlerinde onun resimlerinden o kadar çok vardı ki hepsinden bahsetmek sıkıcı olur"* diye bir ifade kullanarak sanatçının o dönemde ne kadar popüler olduğunu ifade etmiştir. Bu kadar popüler ve üretken bir sanatçı olmasına rağmen o dönemde erkek sanatçıların arasına girmeyi başaramamıştır. Bunu dönemin erkek egemen yapısına bağlamak doğru bir yorum olacaktır diye düşünmekteyiz. Son Akşam Yemeğı Nelli'nin kariyeri için bir dönüm noktasıdır çünkü üzerinde adının ve imzasının bulunduğu tek örnektir. Son Akşam Yemeğı tablosu oldukça büyük boyutta bir eser ve Nelli'nin bunu tek başına yapmadığını kendisi gibi rahibe kadınlardan oluşan bir atölyenin ortak bir çalışması olduğunu söylemek kaçınılmazdır.

Nelli için diğeri önemli bir husus da kendisinin de bağlı olduğu Dominiken tarikatının ünlü vaizi Girolamo Savonarola'nın takipçisi olmasıdır. Onun ideolojisi olan sanatın dine hizmet etmesi ve rahibe manastırlarının sanata yönelmesi haliyle rahibe bir ressam olan Nelli'nin sadece dini konulu eserlere yönelmesine imkân sağlamıştır.

Görsel 1: Plautilla Nelli, Azizlerle Ölü İsa'ya Ağıt, Tuval üzerine yağlıboya, ölçüleri: 288x192 (<http://advancingwomenartists.org/artists/plautilla-nelli> Erişim Tarihi: 15.10.2024)

Görsel 2: Pietro Perugino, ahşap üzerine yağlıboya, 220 cm × 195 cm, Galleria Palatina, Florence ([https://en.wikipedia.org/wiki/Lamentation_over_the_Dead_Christ_\(Perugino\)#/media/File:Pietro_Perugino_cat40.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Lamentation_over_the_Dead_Christ_(Perugino)#/media/File:Pietro_Perugino_cat40.jpg)) Erişim

Görsel 3: Fra Bartolomeo, ahşap üzerine yağlıboya, 158 × 199 cm, Galleria Palatina (Palazzo Pitti), Florence (<https://www.wga.hu/art/b/bartolom/fra/lamentat.jpg> Erişim Tarihi: 20.12.2024)

Görsel 4: Andrea del Sarto, panel üzerine yağlıboya, 239 x 199cm, Galleria Palatina (Palazzo Pitti), Florence (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_del_sarto,_piet%C3%A0_di_luco,_1523-24_%28palatina%29_01.jpg Erişim Tarihi: 20.12.2024)

Görsel 5:Plautilla Nelli, Son Akşam Yemeği, tuval üzerine yağlıboya, ölçüleri: 7x2 m ([https://en.wikipedia.org/wiki/Plautilla_Nelli#/media/File:Plautilla_Nelli_-_The_Last_Supper_\(in_2019\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Plautilla_Nelli#/media/File:Plautilla_Nelli_-_The_Last_Supper_(in_2019).jpg), Erişim Tarihi: 14.10.2024)

Görsel 6: Plutilla Nelli, İsa'nın Tapınağa Takdimi (<http://advancingwomenartists.org/art-in-need/what-can-i-help-restore-now/presentation-of-baby-jesus-at-the-temple> Erişim Tarihi: 15.10.2024)

Görsel 7: Plautilla Nelli, İsa'nın Çarmıha Gerilişi, (<http://advancingwomenartists.org/art-in-need/what-can-i-help-restore-now/help-restore-nellis-crucifixion> Erişim Tarihi: 20.12.2024)

Görsel 8: Plautilla Nelli, Aziz Dominicus Tesbihi Kabul Ediyor, Ahşap üzerine yağlıboya, 147 x 231 cm (https://en.wikipedia.org/wiki/Plautilla_Nelli#/media/File:Saint_Dominic_Receives_the_Rosary.jpg Erişim Tarihi: 16.10.2024)

Görsel 9: Plautilla Nelli, Dua Eden Azize Catherina, Ahşap panel üzerine yağlıboya 145 x 235 cm. (<http://advancingwomenartists.org/artists/plautilla-nelli/saint-catherine-in-prayer> Erişim Tarihi: 20.12.2024)

Görsel 10: Plautilla Nelli, Zambakla Birlikte Sienalı Azize Catherina 1570, Tuval üzerine yağlıboya, 25x18,5 cm (<http://advancingwomenartists.org/art-in-need/what-can-i-help-restore-now/saint-catherine-with-a-lily> Erişim Tarihi: 20.12.2024)

Görsel 11: Plautilla Nelli, Sienalı Azize Catherina, tuval üzerine yağlıboya, 25x18,5 cm <https://www.thebennettartcollection.com/artists/plautilla-nelli> Erişim Tarihi: 16.10.2024

KAYNAKÇA

Farmer, David Hugh (1997). *The Oxford Dictionary of Saints*, Oxford: Oxford University Press.

Fortune, Jane (2010). *Invisible Woman: Forgotten Artists of Florence*, Florence: The Florentine Press.

Guiley, Rosemary Elen (2001). *The Encyclopedia of Saints*, New York: Checkmark Books.

Hall, James (1974). *Dictionary of Subjects and Symbols in Art*, New York: Harper & Row Publishers.

Muzzi, Andrea (2008). *The Artistic Training and Savonarolan Ideas of Plautilla Nelli*, ed. by J. K. Nelson, Syracuse: Syracuse University Press.

Nauert, Charles G. (2004). *Historical Dictionary of the Renaissance*, Maryland: Scarecrow Press.

Roberts, Ann (2008). *The Dominican Audience of Plautilla Nelli's Last Supper*, ed. by J. K. Nelson, Syracuse: Syracuse University Press.

Scudieri, Magnolia (2008). *The History, Sources and Restoration of Plautilla Nelli's Lamentation*, ed. by J. K. Nelson, Syracuse: Syracuse University Press.

Suchaux, Gaston ve Michel Pastoureau (1994). *The Bible and The Saints*, Paris: Flammarion.

Turrill, Catherine (2008). *Nun's Stories: Plautilla Nelli, Madre Pittora, and her Compagne in the Convent of Santa Caterina da Siena*, ed. by J. K. Nelson, Syracuse: Syracuse University Press.

Tükel, Uşun ve Serap Arsal Yüzgüller (2014). *Sözden İmgeye Batı Sanatında İkonografi*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Yüzgüller, Serap ve Seda Yavuz (2016). "Acıyı Okumak Temsil ve İfade Bağlamında Pieta Betimleri", *Art-Sanat*, 5, s. 47-62.

